

Sygn. akt III CZ 366/22

POSTANOWIENIE

Dnia 14 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Grzegorz Misiurek

w sprawie z powództwa Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Gliwicach
przeciwko R.S., M.G., P.S., M.S., K.O. i A.O.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 14 grudnia 2022 r.,

zażalenia pozwanego M.G.

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach

z dnia 7 lipca 2022 r., sygn. akt V ACa 75/20,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 24 maja 2022 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach zwolnił pozwanego M.G. od opłaty od skargi kasacyjnej ponad kwotę 7000 zł, zaś w pozostałym zakresie wniosek pozwanego o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym oddalił.

Odpis tego postanowienia doręczono pełnomocnikowi pozwanego w dniu 3 czerwca 2022 r., ale nie została uiszczona opłata sądowa od skargi kasacyjnej w tej części, w jakiej pozwany nie został zwolniony od jej poniesienia.

W związku brakiem pokrycia opłaty sądowej w kwocie 7000 zł w terminie określonym w art. 112 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych

w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2022 r., poz. 1125; dalej: „u.k.s.c.”) Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną pozwanego M.G. na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. W uzasadnieniu wyjaśnił, że w świetle złożonego przez pozwanego oświadczenia majątkowego zasługiwał on na zwolnienie jedynie z części opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. Wskazał, że pozwany prowadzi działalność gospodarczą ze stratą, ale ma oszczędności w łącznej kwocie ok. 12 000 zł. Utrzymuje się z darowizny w wysokości 9000 euro otrzymanej od rodziców.

W zażaleniu pozwany zaskarżając powyższe postanowienie w całości wniósł o jego uchylenie oraz o poddanie kontroli niezaskarżalnego postanowienia z dnia 24 maja 2022 r. Zarzucił naruszenie: 1) prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na błędnym przyjęciu, że sytuacja finansowa i majątkowa pozwanego pozwala mu na uiszczenie części opłaty sądowej od skargi kasacyjnej w wysokości 7000 zł; art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 102 ust. 1 u.k.s.c. przez ich zastosowanie, w sytuacji gdy zachodziły podstawy do zwolnienia go od opłaty kasacyjnej w całości; 2) prawa materialnego, tj. art. 101 ust. 1 u.k.s.c. w zw. z art. 398⁶ § 2 k.p.c. przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie skutkujące jedynie częściowym zwolnieniem od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej; art. 102 ust. 1 u.k.s.c. w zw. z art. 398⁶ § 2 k.p.c. przez przyjęcie, że pozwany jest w stanie uiścić przynajmniej część opłaty kasacyjnej, bez uszczerbku dla utrzymania siebie; art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, skutkujące pozbawieniem pozwanego możliwości rozpatrzenia jego sprawy przez sąd.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według ugruntowanego orzecznictwa, Sąd Najwyższy w postępowaniu wywołanym zażaleniem na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające środek zaskarżenia - na wniosek skarżącego - na podstawie art. 380 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c., poddaje kontroli wcześniejsze niezaskarżalne postanowienie tego sądu, jeżeli miało ono wpływ na rozstrzygnięcie sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2018 r., II CZ 95/17 oraz powołane w uzasadnieniu orzecznictwo).

Zwolnienie od kosztów sądowych powinno być przyznawane w sytuacjach wyjątkowych, bowiem instytucja ta stanowi pomoc państwa dla osób, które ze względu na szczególnie trudną sytuację materialną nie mogą ponieść tych kosztów bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Dlatego też ubiegający się o taką pomoc powinien w każdym przypadku poczynić oszczędności we własnych wydatkach do granic zabezpieczenia środków utrzymania dla siebie i rodziny, a dopiero gdy poczynione w ten sposób oszczędności okazały się niewystarczające może zwrócić się o pomoc państwa (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2016 r., V CZ 34/16 i powołane w uzasadnieniu orzecznictwo).

Co do zasady, wymóg uiszczenia kosztów sądowych nie może być uznany za ograniczenie prawa dostępu do sądu, które jest niezgodne z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (zob. przywołane w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2021 r., II CZ 48/21 wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka).

Sąd drugiej instancji rozstrzygając o zwolnieniu od opłaty od skargi kasacyjnej nie jest związany wcześniejszymi postanowieniami zwalniającymi skarżącego od kosztów sądowych, jednak w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalilo się stanowisko, stosownie do którego, gdy na wcześniejszych etapach postępowania skarżący został zwolniony od kosztów sądowych, to odmowa udzielenia takiego zwolnienia w postępowaniu kasacyjnym wymaga stwierdzenia, że położenie finansowe i majątkowe strony uległo w jakimś zakresie polepszeniu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2016 r., IV CZ 45/16 oraz powołane w uzasadnieniu judykaty). W takim przypadku w postanowieniu o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych sąd powinien wykazać, że w zmienionej sytuacji majątkowej skarżący jest w stanie ponieść koszty postępowania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2011 r., II CZ 12/11).

Jakkolwiek w niniejszej sprawie pozwany został zwolniony od opłaty od apelacji postanowieniem Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 21 sierpnia 2019 r. (k. 806), to porównując jego oświadczenia majątkowe złożone w postępowaniu

apelacyjnym (k. 729-731) i postępowaniu kasacyjnym (k. 963-965) należy stwierdzić, że sytuacja finansowa pozwanego uległa poprawie o tyle, że dysponuje oszczędnościami (w łącznej kwocie 12 000 zł), a ponadto na polepszenie tej sytuacji wskazuje fakt zaciągnięcia nowych zobowiązań (rata leasingowa wynosi 1362,58 zł miesięcznie). W takim stanie rzeczy obowiązek pozwanego pokrycia kwoty 7000 zł z tytułu części opłaty sądowej od skargi kasacyjnej mieścił się w możliwościach finansowych pozwanego, a wobec braku pokrycia tej części opłaty sądowej, Sąd Apelacyjny prawidłowo odrzucił skargę kasacyjną, jako dotkniętą brakiem fiskalnym, który nie został uzupełniony.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c.

as

l.n